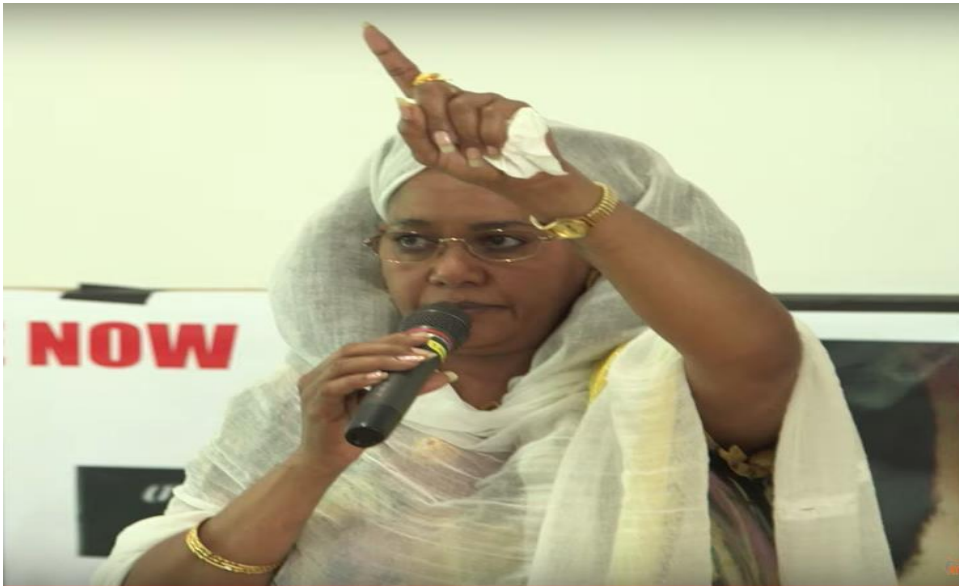

ዋዕሮ ኤርትራ፣ ወ/ሮ ጉዐይ።
ብደብረ

ካልኣይ ክፋል

“ገዛይ፡ ሰበይ ኣብዘይብሉ ምስ መን እየ ክስሕቀሉ፡ --- መንደቕ ዝውሰድ እንተዝኸውን ኔይሩ፡ ጥልያን ንኣስመራ ሕዚዋ ምኸደ ኔሩ።” ወ/ሮ ጉዐይ።

ወ/ሮ ጉዐይ፡ ኣብ ኣስመራ ንዘሎ ገዛን ንብረትን ኣነኣኢሳ ንሰባ ዘለዋ ክብሪ ከኣ ላዕሊ ሰቂላ ኢያ ገሊጹቶ። ገዛ ይኹን ንብረት ብዘይ ሰብካ፡ ኣይትስሕቀሉ ኣይትድሰተሉ ባዶ ዑና ከምዝኸነ እያ ገሊጹቶ። ብዙሓት ዲያስፖራ፡ ኣብ ኣስመራ ሓንቲ ከም ንብረት ክትህልዎም ትኸእል ኣብ ሊዕሊ መሬት ዘላ ገዛ እያ። ነታ ኣብ ትሕቲ ገዛ ዘላ መሬት ከማን ኣይውንዋን እዮም። ምኸንያቱ መሬት፡ መሬት መንግስቲ ተባሂሉ ድሮ ድሮ ብመንግስቲ ተሓጊሩ ዮ። ምውናን ፋብሪካ፣ ኢንዱስትሪ፣ ንግዳዊ ትካል ዝበሃል

ፈጸምካ ዝሕሰብ ኣይኮነን። እሞ ነዛ መሬቷ እኳ ደይትውንና ገዛ ክበሃል ካብቲ ሓቂ ምርሓቕ ቅኑዕ ከምዘይኮነ እያ ሓቢራ። እዚ ነፍሰ ምፍታው ጥራይ ዘይኮነ፡ ዓንቃፊ ቃልሲ ምኽኑ እያ ኣብሪሃ ወ/ሮ ጉዐይ። ወ/ሮ ጉዐይ ከምዚ በለት፡ “ኣነ ኣብ ኣስመራ ንብረት (ገዛ) ኣሎኒ ። ገዛይ፡ ሰበይ ኣብዘይብሉ ምስ መን እየ ክስሕቀሉ።” ኢላ እያ ትሓትት። ገንዘብ፣ ንብረት፣ ንዋይ ዘይኮነስ ንዓይ ሰበይ ይዓብየኒ በለት። ሓቃ፡ ሰብካ ይዓቢ ካብ ንብረት።

ድሕር ኢላም ከምዝገለጸቶ፡ ገዛ ኣብ ዝኸደ የከምዘይብሉን ኣብቲ ዘተከልካዮ ቦታ ከምዝጸንሕ ከምዝኸነ፡ ምስ ሰዕረት መግዛእቲ ጥልያን ኣተሓሒዛ ገሊጹቶ። “ገዛ፣ መንደቕ ከይውሰደክን ኢልክን ኣብ እዛ ሰዓት እዚኣ ንህግደፍ ትድግፋ ዘለኸን ተጋጊኸን፡ መንደቕ ዝውሰድ እንተዝኸውን ኔይሩ ጥልያን ንኣስመራ ሕዚዋ ምኸደ ኔሩ።” ክትብል ረዚን መልእኽቲ ኣመሓላለፈት። ኣብ ውሽጢ እዚ መልእኽቲ እዚ ኤርትራዊ ምኽን ፍሉይ ናይ ዜግነት ዕዳ ተሰካማይ ምኽኑ እያ ትሕብር ወ/ሮ ጉዐይ። ነዚ ዕዳ ክስከሙ ዘይከኣሉ ናይ ጠልጠል ተዓዘብቲ ከም “ክሳብ ዘይተተንክፍኩ እንታይ ገደሰኒ” ንዝብሉ “እስኻ ሙተለይ ኣነ ክነብር” ንዝጭርሑ (ነቲ ጉዳዮም ካልኣት ክዓሙሎም ዓማዕድዮም ዝጸበዩ) ጎረሓት ተበለጽቲ፣ ናይ ነፍሰ ፍትወት ፖሊሲ ዘራምዱ፣ ተጸቢይቲ ጥቅማ-ጥቅሚ ከም በዓል “ንነፍሰይን ይጥዓመኒ ምበር፡ ህዝቢ ባዕሉ ይፈልጥ” ንዝብሉ፡ ሕማም፣ ጭንቀት ህዝቢ ዘይስምዖም ድኹማት ከኣ ሰፍ ዝይብል መጠንቀቅታ እየ ነይሩ። ናይ ብሓቂ ክቃለሱ ንዝደልዩ ከኣ “መንደቕሲ እንታይ ክኸነና እዩ ዋላ ይፍረስ።” ኢላ ከኣ ትውስኸሉ ወ/ሮ ጉዐይ። እዚ ኣደኣዊን ሕውነታዊ ምኸሪ እዚ፡ ሕልፈት ሓንቲ እያ፣ ንዘለኣለም ዝነብር ሰብ የለን። ከብዲ ከኣ ሓንቲ እያ፣ ሊዕሊ ዓቀን ዝበልዕ ሰብ የለን። ንዝዛ፣ ንመንደቕ ኢልካ ኣብ ቀረባ ከለኻስ ናይ ሩሑቅ ተዓዛባይ ኣይትኹን፣ ንመንደቕ ኢልካ ምኸንያት ጥፍኣት ሃገርካ ኣይትኹን ዝብል እዩ እቲ መልእኽቲ።

ኣብ ደንበ ተቃውሞም ተመሳሳሊ ንተግባር ዝገብሩ ዘለዉ እውን ኒሓፋቶም ‘ያ። ናይ እዚኣም ከማን ይኸፍእ ትብል ወ/ሮ ጉዐይ። ሰብኣት ኣብ ምቕምም ይነጥፉ ኣንስቶም ከኣ ኣብ ኣስመራ፡ ገዛን ንብረትን የማሕድራ። ነዚኣም ማዕረ ማዕረ ዓንቀፍቲ ቃልሲ ንለውጢ ሰሪዓቶም። ንሳ “ገዛይ ከይውረስኒ፣ ከይውሰደኒ ኢልኩም” ምስ በለት ናብ ገለ ገለ ተሳተፍቲ እቲ ኣኼባ ቁሊሕ ቁሊሕ ኢላ ምስጠመተት ዘረበኣ ቀጸለት፡ “ኣብዚ ብዙሓት ኣለዉ ኣነ ዝፈልጠም። ኣንስቶም ኣስመራ ከይደን ንገዝኣም ከማሓድራ ንሳቶም ኣብዚ ተቃውሞቲ ኮይኖም ዝነብሩ ኣለዉ።” ክትብል ሚስጢሮም ደርጎሓቶ። ጣቂዒት ህዝቢ ሲዒቡ። እቲ ኻልእ ደገፍቲ ህግደፍን ተቃውሞቲን ኣብ ሓደ ገዛ ምህላዎም እዩ። ወ/ሮ ጉዐይ ዘጋጠማ ብኸምዚ ትገልጽ፡ “ካብ መሓዘተይ ሓንቲ ካብኣተን ናይ ሃማዲኤ እያ ኔራ። ካብ እዚ ዘለኖሩ ፍራንክፈርት ንኮለን ከይዳ ተመርዕዮ። እቲ ሰብኣይ ከኣ ዲግ ዝበለ ተቃዋማይ። ንዓይ ተቃዋምኪ ኢላ ተባኢሳትኒ፡ ኣብ ዓራት፡ ነቲ ተቃዋማይ ሓቂኪዮ እንዳሓደርኪሲ ንዓይ ከመይ ጌርኪ ትእውድኒ ኢለዮ።” ብማለት ዘለኖሩ ዝተዘበራረቀ ሃዋሁ ገልጸቶ።

ወ/ሮ ጉዐይ ብጸጋማይ ኢዳ ንድሕሪት እንዳመልከተት፡ ብዛዕባ እቶም ዝሓለፉ ሰዋኣት ብፍላይ ከኣ ብዛዕባ እታ ጓል ኣንስተይቲ ስውእቲ እንዳኣስትማስለት እያ ዘረበኣ ዝቀጸለት። “እቲ ዝተሰወአ፣ እታ ዝተሰወአት ዋዕሮ፡ ስድራ ነይሮማ፣ ሓዳር ነይሮም፣ ክትምርፍ ክትነብር ትደሊ ነይሯ እያ። ነዓይ ከምዚ ከማኻትኩም ነጻ ከተውጽእ ግን ሂወቷ ሂባ። ኤርትራዊት፣ ኤርትራዊ ተባሂልና ንክንጽዋዕ ሓሊፋ። እቶም ሓቕኛ

ኤርትራዊ ጀጋኑ እየም ሐሊፎም።” ከትብኪ እንዳደለየት ከይትነብዕ ምስ ዓይኗ ትቃለስ ነይራ። ዘረባኣ ወንን ስሚዒትን ዘበራብር ሓይሊ ነይሮም።

ነዚ ክቡር ህያብ ስውኣት ዘመራሰሑን ዝረገጹን ደገፍቲ ህግደፋውያን፡ ኤርትራዊያን ከምዘይኮኑ እያ ገሊጸ ወ/ሮ ጉዐይ። ነቲ ክውንነት እቲ ከትገልጽ ኮላ፡ ኣብዛ ሰዓት እዚኣ ኢሳይያስ ንኣብይ ስልጣኑ ከረከብ ‘የ ኣብዝበለሉ፡ ብኣንጻሩ ህዝብ ኤርትራ ከኣ ውሻጢይ ዓደይ ኢሉ እንዳእወየ ከሎ፡ ዜጋታት መንእሰያት ኣብ ሊብያ መዓንጠኦም እንዳተጸቀ ከሎ፡ ደገፍቲ ሕግደፍ ብናይ እንቋዕ ሓጎስና ብዘስምዕ ቃና ከስዕስዓ ቀንዮን። “ኣየነይቲ ኤርትራዊት ኣደ እያ ከምዚ ትገብር።” ከትብል ትሓትት ወ/ሮ ጉዐይ። ቀጸለት ብትራ፡ “ኣነ ከም ኣደ ኤርትራዊት” በለት ትርር ኢላ፤ ቀጸላ “ደቀይ የሕዋተይ እንዳተዘልዘሉ ከምኡ ኣይገብርን የ።” በለት ዓው ኢላ ብርእሰ ተኣማንነት። ብዙሕ ሰብ ተሃሚሉ ነቲ ተግባር ክውዕሎ ይኸእል እዩ። ኣብ ዝነቅሓሉ እዋን ግን ከም ወ/ሮ ጉዐይ ከነጽጎ ክኸእል ኣለዎ። ወ/ሮ ጉዐይ ከምዝበለቶ ዝነገሰ ንጉሰይ፡ ዝበረቀ ጸሓዩይ ዝብሉ፡ እቲ ብሂል ካብ መንግስትኻ ምእማን ስለዝብገስ ኣብ ዝግበር ፖለቲካዊ ጸወታ ብዙሕ ኣፍፊልጦ ኣይህልዎምን ይኸውን። ኣተሓሳስብኦም ንኹሉ ፖለቲካዊ ጸዋታ ዕጹው ክኸውን ይኸእል እዩ። ይኹን ደኣ እምበር ኤርትራዊ ወላዲ፡ ብደቆምን ሃገርምን ንዝመጸም ኣይጸወሩን እዮም። ንኸእንደገና መግዛእቲ ዝጸወር መንኮብ የብሎምን። ንብዓት ብዝተሓለለ ዓዲንታ፡ ሕርቃን ብዝሰፈሩ ገጻ፤ ዓውታን ቁጠዐን ብዘለዎ ቃና፡ “ኣምሓራይ መጺኡ ከገዝኣና ዘይሕሰብ እዩ!!” ከትብል ነዲራ ነቲ ህዝቢ ኣበራቢራቶ። ቀጸላም “ንምንታይ ደኣ ጠሬኦም እዮም የሕዋተይ።” ኢላ ትሓትት። መልሲ ክህባ ንዝኸእል እቲ መልሲ ቀሊል እዩ። እቶም የሕዋታ ዝተሰውኡ ንባንዴራ፡ ናጽነትን ሓርነትን እዩ ነይሩ። ሕጂ ግን እቲ ሰግኣት፡ ኢሳይያስ ናብ እቲ ኣብ ትሕቲ ኢትዮጵያ ዝነበር መግዛእቲ ገጹ መሪሖ ከይእትወና ዝብል እዩ።

እዚ ሕጂ ኣብ መንጎ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝተገብረ ንህዝቢ ኤርትራ መስጢርን ሕቡእን እዩ ዘሎ። ብዛዕባ እዞም ናይ ውዕላት ስምምዓት፡ ህዝቢ ኤርትራ ብተዘዋወረ ካብ ኢትዮጵያ ብዝናፈሱ ወረታት እዩ ዝረኸቦ እምበር ኢሳይያስ ንህዝቢ ኤርትራ ዝተሰበሰበ ዝኾነ ይኹን ወግዓዊ መግለጺ የለን። እዚ ሕጂ ወ/ሮ ጉዐይ ሰጊሖኦ ዘላ ሰግኣት፡ ሰግኣት ኩሉ ህዝቢ ኤርትራ እዩ። እቲ ሰግኣት፡ “ያዕ፡ ያዕ” ዝብሎ ዘይብሉ ኢሳይያስ፡ ነዛ ከምውልቁ ዋንኑ ዝርእያ ኤርትራ፡ ብዘይ ሰጋእ መጋእ ናብ ኢትዮጵያ የሕለፉ ከይድምሩ እዩ። እዚ ምድማር ዘምጽኦ ሳዕቤን ከም ሰግኣት ብዙሓት ምሁራት ኤርትራውያን ዝገልጽዎ፡ ህዝቢ ኤርትራ ናብ ዘይተደለየ ካልኣይ ናይ ሓርነታዊ ቃልሲ ክኣቱ ከይግደድ ኢዩ። ምኽንያቱ ኢሳይያስ ኣብ ኢትዮጵያ ከይዱ ቃል ብቃሉ፡ “ህዝቢ ኤርትራን ኢትዮጵያን ክልተ ህዝብታት ኢዮም ዝብል እንተሎ፡ ታሪኽ ዘይፈልጥ ኢዩ፤ ሓደ ህዝቢ ኢዮም።” ክብል ከሎ፡ ኣይሓነኸን ስክፍ ኣይበሎን። ኤርትራ ናብ ኢትዮጵያ ክትሕወስ ምዃና ብዘይ ወለንታ ህዝቢ ኤርትራ፡ ብፍላይ ከኣ ፓፓጋሎ ሚኒስትራቱን ጀነራላቱን ከየማኸረ ብግልጺ ኣዊጁ የ። ንሱ ንኸብርን ንሉዕላውነትን ኤርትራ ዘመራሰሑ፡ ኣጸዮፍት ተግባራት ገይሩን ይገብርን ከኣ ኣሎ።

እዞም ደገፍቲ ህግደፍ እምበኣር ነዚ ሓሳብ ኢሳይያስ ደጊፎም እዮም ዝስዕሱ ዘለዉ። ሓቃ እያ ወ/ሮ ጉዐይ፡ እዚኣም ኤርትራውያን ኣይኮኑን ዝበለቶም። “ሃደምቲ” ኢሎም ከኣ ነቶም ደለይቲ ፍትሒ ይጻረፉ። እቲ ጻርፊ ጸገም የብሉን፡ እቲ ጻርፊ ትክክል እዩ፡ ይጻረፉ። ኣብቲ ሓቂ እንተበጸሐና ግን እቲ ጻርፊ ንዖኡም እውን ይምልከት ምዃኑ ረሲዖም እዮም። እቲ ምህዳም ደለይቲ ፍትሒ ግን ምኽንያት ኣለዎ። ወ/ሮ ጉዐይ ናይ ኣደነት ኢዳ ዘርጊሖ ናብቶም መንእሰያት እንዳመልከተት፡ “እዞም ኩሎም መንእሰያት እዚኣም እንተዝገዕዎም ምወጹ ዶ ነይሮም።” ኢላ ብጥቕሉ ትሓትት። “ኤርትራ እኮ ጸጋ ዘለዋ ሃብታም ሃገርያ። ኤርትራ እኮ ዓዲ ምሁራትያ።” ከትብል ጸገም እንተዘይህሉ ህዝቢ ሃገሩ ገዲፉ ከምዘይሰደድ ነቶም ዝጻረፉ መልሲ ሂባቶም። ቀጸላም ናብቶም ስእሊ ተሰቂሉ ዘሎ ናይ ፖለቲካ እሱራት እንዳመልከተት፡ “እዞም ኩሎም እዚኣም ኣለዉ ኢልኩም ትሓስቡ ዶ፤ የለዉን።” ትብል ወ/ሮ ጉዐይ። ምስኡ ኣተሓሕዞ ከኣ “ንሓንቲ ለይቲ እስኪ ፈትንዎ እታ ዘለዉዎ መሬት። ን27 ዓመት ኣብ ጸልማት እም ከኣ ፊሊስትራ ኣብዘይብሉ፤ መተንፈሲ ኣብዘይብሉ እሱራትና ይውጽኡ ኢልና ክንዛረብ፡ ክንሓፍር ኣሎና። ንሳቶም (እቶም እሱራት) የለዉን።” ኢላ ብጻሂን ምስቁርቁርን ናይ ህላወኦም ተስፋ ከምዝጸልመተ ትገልጽ።

ምስ እዚ ዝተተሓዘ ኤርትራ ኣብ ትሕቲ ምሕደራ ስርዓት ኢሳይያስ ኮይና፡ ኤርትራ ብሕጂ ውሽጣዊ ጉዳያታ ክትፈትሕ ዘለዋ ተኸእሎኣ ዜሮ እዩ። እዚ ስርዓት፡ ኩሉ ህዝቢ ኤርትራ ዝጠልቦን ዝሓቶን ሕቶታት ከማልእ ይኸእል እዩ ዝብል ተስፋን ሞራልን የብሉ። ህዝቢ ተጠሊሙዮ። ናይ 1997 ሃገራዊ ቅዋም ከምዝሞተ ተሓቢሩ። ካብ መሬትና ከይወጽኡ ዝኾነ ርክብ ይኹን ዝርርብ ዝበሃል የሎን ከበሃል ጸኒሑ ከብቅዕ፡ ሕጂ ግን ድሕሪ እዚ ኩሉ ዝተኸፍለ ዋጋ ጉዳይ ዶብ ንተዓረቕ ንተዓረቕ ጥራሕ ክበሃል ንርኢን ንሰምዕን ኣሎና። ልኡላውነት ኤርትራ ብጉሁድ ተጣሒሱ ‘ዩ፤ ኣሸሓት ሂወት ኤርትራውያን ተኸፊሉን፤ ን20 ዓመታት መመላእታ መንእሰያት ጊዜኣም ኣባኺኖምን። ነባሪ ፍታሕ ካብ ኢሳይያስ ምጽባይ ኣብቁዑ እዩ። እቲ ኹሉ ብምኽንያት ኣይ ሰላም ኣይ ኩናት ተዓጊቱ ዝጸንሐ ከም ትግባረ ቅዋም፡ ምፍታሕ እሱራት፡ ገደብ ግዜ ሃገራዊ ኣገልግሎት ናብ ንቡር ምምላሽን ምጥያሽን፡ ምቕም ሃገራዊ ባይቶ ዝኣመሰሉ ጉዳያት ክትግበሩ ትጽቢት ኤርትራዊያን እንተኾነ እቲ ፍታሕ ካብ ኢሳይያስ ከምጽእ ትጽቢት ዝገብር ኣካል ሕጂ የለን። እሱራት ፖለቲካ ንዊሕ ጊዜ ንዓመታት ደሃይ ስለዘይብሎም፡ ብሂወት ይሃልዉ ኣይሃልዉ ስለዘይፍለጥ ዝፍታሕ እሱር የለን። ብሂወት እንተሃለዮም ከኣ ኢሳይያስ ነዚኣም ክፈትሕ ሞራል የብሉን። ቅዋም ክትከል ስርዓተ ሕጊ ክህሉ ከይትግበር፡ ቅድሚ ቅሩብ ዓመታት እዚ ቅዋም ከይተተግበረ ከምዝሞተ ኢሳይያስ ኣርዲእና እዩ። ቡቲ ዝተዋህበ ዓለምለካዊ ብይን ዶብ ክሕንጻጽ ይጥሉብ እንተሎ፡ ኢሳይያስ ካብዚ ዝሓሸ መመሳመሲ ስለዘይረከብ ብቅልጡፍ ክሕንጻጽ ኣይደልዮን እዩ።

ወ/ሮ ጉዐይ እቲ ፍታሕ ናብ ሓደ መንገዲ ጥራይ ከምዝምርሕ እዩ ኣተንቢሃ። ወ/ሮ ጉዐይ “ ንህዝቢ ኤርትራ እቲ ኣብ ዓዲ ዘሎ እዩ ነጻ ከውጽኦ ዝኸእል፡ ምሽ ንሕና።” ትብል። ብረት ዝግጠቀ ብረቱ ኣልዒሉ እምቢ ንምልኪ፡ ይኣክል ናብራ ሓሳት ኢሉ

ንክለዓል እንኮ አማራጺ እዩ። ኢሳይያስ ካብ ኤርትራ ጥራይ ዘይኮነ እንኮላይ ካብ ገጽ ምድሪ ብዝኸነ መንገዲ ምስ ሕማቕ ታሪኹ ክእለ
አለዎ።

ሳልሳይን ናይ መወዳእታ ክፋል ይቐጽል።
ደብረ